

Аналіз наукових досліджень із проблем удосконалення спортивної майстерності юних футболістів

Національний університет фізичного виховання і спорту України (м. Київ)

Постановка наукової проблеми та її значення. Відомо, що без кваліфікованих випускників спортивних шкіл і клубів жоден із видів спорту не має майбутнього.

Аналіз наукових даних, накопичених у теорії та методиці підготовки юних футболістів, свідчить про наявність великого обсягу як теоретичного, так і експериментального матеріалу.

Водночас існують суперечності між тренувальною та змагальною діяльністю, відмінності в рівні спортивної майстерності між українськими й зарубіжними футболістами, що свідчать про різні підходи до наукового пошуку в напрямі формування ефективної системи багаторічної підготовки спортсменів.

Очевидно, що найбільш інноваційні та прогресивні моменти накопиченого досвіду тривалої підготовки спортивного резерву у футболі в інших країнах заслуговують не лише пильної уваги фахівців, а й наукового обґрунтування напрямів їх використання для якісної трансформації вітчизняної системи підготовки юних футболістів.

Дослідження виконано відповідно до Зведеного плану НДР у сфері фізичної культури й спорту на 2011–2015 рр. Міністерства у справах сім'ї, молоді та спорту за темою 2.3 «Науково-методичні основи вдосконалення системи підготовки спортсменів у футболі з урахуванням особливостей змагальної діяльності» (номер держреєстрації – 0111U001722).

Завдання роботи – здійснити порівняльний аналіз вітчизняних та закордонних наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення спортивної майстерності юних футболістів.

Методи дослідження – аналіз дисертаційних робіт та спеціальної літератури; аналіз програмно-нормативних документів і навчальних програм; системний аналіз; метод порівняння й зіставлення.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Із 1970-х років фахівці у сфері футболу: А. А. Сучилін (1972), С. Г. Бабуджан (1978), Г. М. Гаджисєв (1984), А. П. Золотарьов (1987), В. А. Алов (1988), С. М. Андрєєв (1988), Н. М. Люкшинов (1989), І. М. Блашак (1991), Т. Т. Іманалієв (1993), М. М. Шестаков (1993), С. Ю. Тюленьков (1996), Д. В. Соболев (1998) і багато інших – відзначали певне відставання кваліфікованих спортсменів від кращих закордонних у технічній майстерності, яке простежено на етапах початкового навчання. При цьому в якості компонента відставання названо, зокрема, здатність ефективно виконувати дії, пов'язані з обробкою м'яча й контролем над ним в ускладнених умовах (Басін Фаділь Абас, 1984; Бен Лакреш Жаміль Еддін, 1986; Н. М. Люкшинов, 1989; А. П. Золотарьов, 1993, 1997; В. В. Суворов, 1996).

Потреба в істотному підвищенні якості підготовки юних футболістів, пошуку та впровадженні в практику більш ефективних організаційних форм, засобів і методів тренування послужила підставою для проведення спеціальних досліджень із різних аспектів цієї проблеми.

Варто відзначити, що основою для розробки проблеми підготовки кваліфікованих футболістів слугувала сформульована до 1990-х років Н. Г. Озолінім (1970), В. П. Філіном, Н. А. Фомінім (1980), Ю. Д. Железняком (1981), М. Я. Набатніковою (1982), В. М. Платоновим (1986), Ю. М. Портновим (1989), К. П. Сахновським (1990), Л. П. Матвєєвим (1991) наукова концепція багаторічної підготовки спортсменів. Науковці вказували на необхідність пов'язання всіх складових частин та елементів системи тренування спортивного резерву зі становленням основних компонентів ефективної змагальної діяльності (ЗД). Саме прагнення до забезпечення ефективної структури ЗД, на їхню думку, повинно визначати завдання й зміст тренування спортсмена, де багаторічну підготовку від новачка до спортсмена високої кваліфікації розглянуто як єдиний процес, який підпорядковано певним закономірностям, як складну специфічну систему з властивими їй особливостями та способами розвитку.

У роботі з юними й ще недостатньо кваліфікованими спортсменами, як зазначає В. Я. Ігнат'єва (1995), це повинно проявлятися у створенні передумов для ефективної ЗД і доцільній підготовці до неї.

Зокрема, В. М. Платонов і К. П. Сахновський (1988) указують на те, що при цьому потрібно чітко визначити субординаційні відповідності між такими складниками:

- 1) ЗД як інтегральна характеристика підготовленості юного спортсмена;

2) основними компонентами ЗД, які забезпечують її успішність (старт, рівень дистанційної швидкості, ефективність фінішу – відносно циклічних видів спорту, щільність ведення бою, сутички, ефективність захисних і атакуючих дій – щодо єдиноборств і спортивних ігор) ;

3) основними сторонами підготовленості (фізичної, технічної, тактичної) в сукупності з показниками, що характеризують ефективність ЗД;

4) інтегральними якістьми, які визначають ефективність дій спортсмена під час виконання основних складових ЗД (спеціальної витривалості, швидкісно-силових якостей, координаційних здібностей);

5) основними функціональними параметрами й характеристиками, які визначають рівень розвитку інтегральних якостей (так, наприклад, стосовно спеціальної витривалості такими характеристиками є показники ємності систем енергозабезпечення, економічності, стійкості та рухливості основних функціональних систем);

6) приватними показниками, що визначають рівень основних функціональних параметрів і характеристик (наприклад щодо максимального споживання кисню – інтегральної характеристики потужності аеробної системи енергозабезпечення – такими показниками є відсоток червоних м'язових волокон, обсяг серця, хвилинний об'єм кровообігу, максимальна вентиляція легень, ємність капілярної мережі, активність аеробних ферментів).

Аналогічної позиції дотримувалися В. П. Філін (1980, 1987, 1994, 1995), М. Я. Набатнікова (1982, 1987, 1995), В. Г. Нікітушкін (1995, 1998), які визначили основні напрями теоретичної концепції побудови системи управління спортивною підготовкою в юнацькому спорті з позицій первинності характеристик ефективною ЗД.

В основі концепції управління й теоретичного обґрунтування засобів і методів інформаційного забезпечення тренувального процесу лежить трьохрівнева функціональна система управління підготовкою висококваліфікованих юних спортсменів. Виділено три основні рівні, які дали змогу представити всю систему підготовки в повному обсязі та визначити оптимальні співвідношення між керівниками й керованими елементами системи.

I рівень – основний, цілепокладальний рівень системи, що відображає модель ЗД, необхідну для досягнення запланованого результату, а також динаміку відповідності модельним параметрам поточних значень елементів ЗД конкретного спортсмена.

II рівень системи характеризується інформаційними утвореннями, за допомогою яких здійснюється ЗД. Це характеристики технічної, тактичної, швидкісно-силової, спеціальної фізичної, психологічної та ін. сторін підготовленості.

III рівень системи відображає стан різних систем організму спортсмена і необхідний для всебічного аналізу причинно-наслідкових взаємозв'язків елементів I і II рівнів та умов їх функціонування залежно від стану основних систем організму спортсмена.

Отже, сформовано погляди на систему спортивного тренування з позиції зв'язку всіх її складових частин та елементів з необхідністю становлення основних компонентів ефективною ЗД, які слугували підставою до проведення досліджень у дитячо-юнацькому футболі.

У цій статті здійснено поетапний аналіз наукових робіт із футболу, а також визначено ефект від їх упровадження й реалізації в практичній діяльності.

Період із 1970-х до 2000 р. Н. М. Люкшинов і В. М. Шамардін (1978) уперше звернули увагу на невідповідність змісту тренування та ЗД юних футболістів 15–17 років.

У своїх працях Є. В. Скоморохов (1980), В. В. Суворов (1996) і А. А. Сучилін (1997) відзначають, що при порівнянні показників точності ТТД юних футболістів і гравців, які виступають за професійні команди, очевидна негативна спадкоємність: прийоми, які виконуються з високим відсотком браку в дитячому віці, продовжують залишатися такими при досягненні спортивної зрілості. Недостатньо високий рівень техніко-тактичної підготовленості пов'язують із проблемами навчально-тренувального процесу в дитячому та юнацькому віці (А. П. Лаптев, А. А. Сучилін, 1983; А. М. О. Саїд, 1983; А. А. Абдулкадіров, 1985; Бен Лакреш Жаміль Еддін, 1986; А. П. Золотарьов, 1987, 1996, 1997, 2000; В. А. Алов, 1988; В. В. Суворов, 1996; Аль Овайдат Раїд, 1999; Г. В. Монаков, 2000) .

Це є, за даними деяких досліджень, наслідком невідповідності між тренувальною та ЗД юних футболістів (А. П. Лаптев, А. А. Сучилін, 1983; Басін Фаділь Абас, 1984; А. В. Петухов, 1990; А. П. Золотарьов, 1996, 1997, 2000).

Показано, що техніко-тактична підготовка футболістів не може бути випадковою сукупністю різних тренувальних засобів. Важливо вибрати ті з них, які мають необхідний позитивний вплив на успішне оволодіння технікою й тактикою гри на кожному з етапів багаторічної підготовки (І. А. Кош-

бахтієв, 1975; М. А. Годік, 1982; К. Ч. Джанузаков, 1982; В. А. Тимофєєв, 1982; Г. М. Гаджисєв, 1984; Г. А. Голденко, 1984; Б. Ф. Бойченко, Є. В. Скоморохов, 1985; Б. Ф. Бойченко, 1986; Л. Р. Айрапетьянц, 1992; Ісам Хаміль, 1994; А. П. Золотарьов, 1996, 2000; В. В. Суворов, 1996; А. А. Сучилін, 1997; Аль Овайдат Раїд, 1999).

Дослідники, визначаючи способи вдосконалення структури та змісту багаторічної підготовки спортивного резерву у футболі, усе ширше стали застосовувати системний підхід як методологічний напрям у вивченні об'єктів і процесів (В. Г. Нікітушкін 1993, 1995; А. А. Сучилін, 1997). Як наслідок, проблема технічної підготовки розв'язується за допомогою створення керованого певною методикою процесу навчання (В. М. Шищенко, 1982; F. S. Vargas, 1987; А. П. Золотарьов, 1997, 2000; А. А. Сучилін, 1997; G. Bisanz, N. Vieth, 1997; G. J. Thadeu, 1998; B. Van Lingen, 1998; H. Kormelink, T. Seeverens, 1999; Г. В. Монаков, 2000).

Зокрема, Г. В. Монаков (2000) підкреслює, що побудова процесу початкового навчання техніки футболу має ґрунтуватися на положеннях теорії поетапного формування дій, щоб зробити його керованим і підвищити ефективність тренувального процесу.

Таке положення слугувало створенню основ спортивної техніки на початкових етапах навчання майбутніх спортсменів, коли відбувається планомірна й цілеспрямована робота з формування рухових навичок (А. П. Золотарьов, 1997).

Так, на початковій стадії навчання важливим фактором є варіативність, що дає змогу охопити все розмаїття та великий обсяг тренувальних засобів (В. А. Вижгін, 1972; В. В. Суворов, 1996; А. А. Сучилін, 1997; А. П. Золотарьов, В. З. Івасьов, 2000; Г. В. Монаков, 2000).

Успішність підготовки в теорії та методиці спортивного тренування пов'язують зі своєчасним (адекватним віку) і навіть перспективним (випереджальним) оволодінням основами раціональної техніки рухів уже на початкових етапах підготовки (М. Я. Набатнікова, 1982; В. М. Платонов, К. П. Сахновський, 1988; М. П. Матвєєв, 1991; В. Г. Нікітушкін, 1993). При цьому в якості одного з основних факторів ефективності цього процесу виділяють оптимальну послідовність освоєння окремих техніко-тактичних прийомів (Ю. Д. Желєзняк, 1981; П. В. Осташєв, 1982; А. П. Лаптев, А. А. Сучилін, 1983; Ю. В. Верхошанський, 1985; В. П. Філін, 1987; В. М. Платонов, К. П. Сахновський, 1988; А. В. Петухов, 1990; Л. Р. Айрапетьянц, 1992; А. П. Золотарьов, 1996, 2000; В. В. Суворов, 1996; В. М. Платонов, 1997; А. А. Сучилін, 1997; G. J. Thadeu, 1998; Г. В. Монаков, 2000), де техніко-тактична підготовка в багаторічному тренуванні футболістів розглядається як цілісний процес (Ю. Д. Желєзняк, 1981; А. П. Лаптев, А. А. Сучилін, 1983; М. С. Полішкіс, 1984; О. П. Топишев, 1989; І. А. Клесів, 1991; Л. Р. Айрапетьянц, 1992; В. М. Платонов, 1997; Г. С. Лалаков, 1998, 2000; B. Van Lingen, 1998; Аль Овайдат Раїд, 1999).

Це завдання значною мірою розв'язують дослідження А. П. Золотарьова (1993, 1997, 2000) і В. В. Суворова (1996), у яких сформульовано методологію побудови багаторічної підготовки на основі використання адекватного віку юних футболістів комплексу домінантних факторів підготовленості. Вона ґрунтується, з одного боку, на розгляді в якості інтегрального показника підготовленості ЗД (В. М. Заціорський, 1982; В. А. Запорожанов, 1988; В. М. Платонов, К. П. Сахновський, 1988; Л. П. Матвєєв, 1991), з іншого – на необхідності врахування вікової специфіки розглянутого комплексу чинників, які переважно обумовлюють рівень спортивної майстерності на окремих етапах багаторічної підготовки (В. М. Платонов, К. П. Сахновський, 1988).

Отже, у цей період розроблено теоретико-методичні основи системи підготовки резерву для професійного футболу (А. А. Сучилін, 1981, 1997; С. М. Андрєєв, 1988), а А. П. Золотарьовим (1997) розглянуто питання оптимізації структури та змісту багаторічної підготовки спортивного резерву у футболі.

У низці робіт досліджено приватні проблеми вдосконалення техніко-тактичної підготовки юних футболістів. Вивчено особливості формування в юних футболістів швидкості й точності переробки інформації в умовах ігрової діяльності (Ахмед Рамадан Ахмед, 1985), методичні прийоми навчання техніки ведення м'яча (Ж. Е. Бен Лакреш, 1986) та вдосконалення точності ударів по воротах (І. М. Блашак, 1991), вікову динаміку рухових якостей і техніко-тактичної майстерності у зв'язку з удосконаленням системи відбору юних футболістів (Б. Ф. Бойченко, 1986), вікова динаміка спритності й техніки володіння м'ячем в умовах швидкісних пересувань футболістів 9–17 років (А. П. Золотарьов, 1987), особливості технічної підготовки юних футболістів на основі спрямованого розвитку функції вестибулярного аналізатора (А. А. Смирнов, 1988) і на основі врахування структури ЗД (В. В. Суворов, 1996), виявлено зміст етапного контролю технічної підготовленості юних футболістів (В. М. Шищенко,

1982), визначено підходи до індивідуалізації техніко-тактичної підготовки юних футболістів (Ваксес Леонард, 1983; А. В. Петухов, 1990).

Період із 2001 до 2013 р. Цей час характеризується тим, що на тлі відомої комерціалізації професійного футболу й незбалансовано зростаючої конкуренції з боку гравців-легіонерів становище реально формує своєрідну погрозу-виклик українському футболу. Фахівці професійного та дитячо-юнацького футболу підкреслюють відсутність необхідного припливу в провідні команди молодих, добре підготовлених в техніко-тактичному плані спортсменів (Г. А. Лисенчук, 2003; Ю. В. Цубан, 2003; В. В. Богданець, 2005; І. А. Арбузін, 2006; А. В. Петухов, 2006; М. Р. Григор'ян, 2009; С. С. Коваль, 2010; В. В. Ніколаєнко, О. В. Байрачний, 2010; А. В. Шамонін, 2010; Н. Х. Кудяшов, 2011).

На думку А. І. Шамардіна (2000), І. А. Ликова (2000), І. Г. Максименка (2001), С. В. Голомазова, Б. Г. Чирви (2002), Є. В. Федотової (2004), С. Ю. Тюленькова (2007), однією з адекватних відповідей в аналізованому аспекті є подальше підвищення ефективності підготовки конкурентоспроможного в найближчій перспективі спортивного резерву на основі інтенсифікації вдосконалення якості науково-методичного супроводу процесу.

Завдяки роботам Г. В. Монакова (2000, 2007), В. М. Шамардіна (2001), А. А. Сучиліна, А. П. Золотарьова, М. М. Шестакова (2005), А. В. Петухова (2006), А. А. Кузнєцова (2007), В. В. Суворова (2007), В. В. Варюшина (2007), Б. Г. Чирви (2008), М. Р. Григор'яна (2009), О. Б. Лапшина (2010), І. Г. Максименка (2010) В. Н. Селуянова, К. С. Сарсанія, В. А. Заборова (2012) здійснюється в якості першочергових перспективних напрямів подальша раціоналізація методики багаторічної технічної підготовки юних футболістів.

Проводяться дослідження, які стосуються різних аспектів техніко-тактичної підготовки юних футболістів. Зокрема, обґрунтовано способи підвищення ефективності техніко-тактичної підготовки юних футболістів на основі диференційованого обліку співвідношень змагальної й тренувальної різнобічності техніки та тактики гри (В. З. Івасов, 2001), особливості розвитку координаційних здібностей і цільової точності рухових дій (В. П. Кураш, 2006), методика інтегральної підготовки, яка спрямована на ефективне розв'язання техніко-тактичних завдань (П. П. Колупанов, 2010), конкретизовано рухові здібності юних футболістів 7–11 років, що впливають на кількісні та якісні показники виконання основних техніко-тактичних дій (А. В. Шамонін, 2010), комплексний підхід до процесу тактичної підготовки юних футболістів 15–16 років (Алі Боржіба, 2011), сформульовано теоретичні й організаційно-методичні основи вдосконалення методики технічної підготовки на початковому етапі навчання (Н. Х. Кудяшов, 2011), методика техніко-тактичної підготовки футболістів 8–10 років на основі акцентованого використання ігрових засобів (Д. Л. Корзун, 2013), методичні прийоми початкового навчання техніки володіння м'ячем на основі асиметрії розвитку рухової функції (В. В. Богданець, 2005).

Щодо останньої роботи слід зазначити, що в теорії та методиці футболу однією з найменш розроблених проблем продовжує залишатися асиметрія технічних дій із м'ячем (Р. Н. Медніков, 1975; К. Д. Чермен, 1992; Д. В. Сулименко, 2004). Виходячи з результатів педагогічних спостережень за висококваліфікованими футболістами різних ігрових амплуа в грі й тренуванні А. А. Семенюків зі співавторами (2008) установили, що гравці мають різну різнобічність техніко-тактичних дій залежно від їхніх латеральних уподобань. Так, футболісти з провідною правою ногою в тренуванні виконують 65–70 % техніко-тактичних дій, на змаганнях – 80–84 %, а неведучою – відповідно, 30–35, і 16–20 %. Зі свого боку, гравці з провідною лівою ногою в тренуванні виконують 75–78 % техніко-тактичних дій, а неведучою – 22–25 %. В офіційних іграх це співвідношення ще менше – відповідно, 88–92 і 8–12 %. Зазначені закономірності зберігаються незалежно від спрямованості навчально-тренувальних занять і команди-суперниці в офіційних іграх.

Отже, ураховуючи сучасну інтенсифікацію гри, тренування тільки провідної ноги та ігнорування неведучої призводить до зниження рівня технічної майстерності спортсменів. Цей фактор можна розглядати як лімітуючий у плані становлення технічної майстерності футболістів на етапах багаторічної підготовки.

Можна констатувати, що за аналізовані періоди вивченню проблем спорту вищих досягнень та підготовки спортивного резерву у футболі приділяли найпильнішу увагу. Так, із 1938 до 2012 р. підготовлено 297 дисертаційних робіт, із них – 11 докторських дисертацій [1].

Щодо проблем техніко-тактичної підготовки юних футболістів на етапах багаторічного вдосконалення, то дисертаційні роботи розподілено таким чином (уключаючи 2013 р.):

- етап початкової підготовки – сім;

- етап попередньої базової підготовки – 15;
- етап спеціалізованої базової підготовки – 12;
- етап підготовки до вищих досягнень – п'ять;
- багаторічна підготовки – 10, у тому числі п'ять докторських (А. П. Золотарьов, 1997; А. А. Сучилін, 1997; С. Лалаков, 1998; Б. Г. Чирва, 2008; І. Г. Максименко, 2010).

При такій кількості наукових досліджень проблема техніко-тактичної майстерності повинна була бути вже розв'язана, що дало б змогу наблизити Україну до стандартів розвитку дитячо-юнацького й професійного футболу у світі. Водночас вона, як і раніше, актуальна, більше того, зберігається суперечність між тренувальною та ЗД. Не відображено цей аспект не тільки в чинних навчальних програмах для спортивних шкіл [3; 4], але й у практичній діяльності [2].

Водночас досвід підготовки футбольних талантів у країнах Західної Європи свідчить, з одного боку, про відсутність великої кількості дисертаційних робіт, обмежуючись переважно науковими публікаціями, спрямованими на вивчення біомеханічних, медико-біологічних, тактико-технічних, медичних й організаційних аспектів. Про це можна судити, наприклад, за грантами на наукові дослідження відповідно до програми УЄФА на 2014 р. [11], де визначено такі пріоритетні сфери:

- управління й контроль у європейському футболі;
- специфіку та автономію спорту;
- проблеми, що стоять перед професійним футболем (наприклад шахрайство, допінг, корупція);
- еволюцію футболу (наприклад тактику формат-змагань, правила, дані футболістів);
- жіночий футбол;
- масовий футбол (наприклад, як зацікавити дітей займатися футболем);
- трансфери й розвиток молодих гравців;
- прийнятну кількість матчів за сезон (наприклад у футболі);
- футбол в екстремальних умовах (наприклад у холод чи спеку);
- зв'язок між здоров'ям і грою у футбол.

З іншого боку, наявні національні програми та підручники, де чітко структуровані пріоритети тренувальної й ЗД відповідно до цільової спрямованості на довгострокову підготовку перспективної молоді для професійного футболу [5–10; 12; 13].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури та програмного матеріалу дав підставу визначити, що розв'язання проблем удосконалення спортивної майстерності юних футболістів лежить у площині не приватного або масштабного, за мірками кандидатської чи докторської дисертації, а насамперед – розв'язанні принципових організаційно-методичних завдань, які стосуються безпосередньо системи багаторічного вдосконалення.

Очевидно, що найбільш інноваційні та прогресивні моменти накопиченого наукового й практичного досвіду тривалої підготовки спортивного резерву у футболі в інших країнах, передусім у країнах Західної Європи, заслуговують не лише пильної уваги фахівців, а й наукового обґрунтування напрямів їх використання для якісної трансформації вітчизняної системи підготовки юних футболістів.

Джерела та література

1. Баранов В. Н. Развитие диссертационных исследований по проблемам тематики спорта высших достижений и подготовки спортивного резерва / В. Н. Баранов, Б. Н. Шустин // Вестник спортивной науки. – 2013. – № 2 (2). – С. 3–8.
2. Николаенко В. В. Многолетняя подготовка юных футболистов: тренерский поход / В. В. Николаенко, В. И. Воронова // Проблемы теории и методики физической культуры, валеологии и безопасности жизнедеятельности : материалы V Междунар. науч.-практ. конф. / [ред. колл.; В. С. Лихачева (отв. ред.)]. – Воронеж : НАУКА-ЮНИПРЕСС, 2013. – С.131–144.
3. Футбол : навч. прогр. для дитячо-юнацьких спорт. шкіл, спец. дитячо-юнацьких шкіл олімп. резерву та шкіл вищої спорт. майстерності / [В. Г. Авраменко, В. І. Гончаренко, О. М. Джус та ін.] ; під ред. В. В. Ніколаєнка. – К. : Наук.-метод. ком. ФФУ, 2003. – 106 с.
4. Футбол : типовая учебно-тренировочная прогр. спорт. подготовки для детско-юношеских спорт. школ, спец. детско-юношеских школ олимпийского резерва / под ред. М. А. Годика, Г. Л. Борознова, Н. В. Котенка [и др.] ; Российский футбольный союз. – М. : Сов. спорт, 2011. – 160 с.
5. Developing football for everyone: National Game Strategy 2011–15 // The Football Association. – London, 2011. – 30 p.

6. Kormelink H. The Dutch Coaching Notebook: The Ultimate Companion For All Ages / H. Kormelink, T. Seeverens. – bfp Versand : onLi Verlag, 1997. – 104 p.
7. Peter R. Fußball von morgen. – Bd.1: Kinderfußball: Offizielles Lehrbuch des Deutschen Fussballbundes Buch / R. Peter, G. Bode. – Münster : Philippka-Sportverlag, 2005. – 324 s.
8. Ruiz L. Spanish Soccer Coaching Bible: Youth & Club / L. Ruiz. – Michigan : Reedswain Publishing, 2002. – Vol. 1. – 308 p.
9. Talentförderprogramm: Leitfaden für die Ausbildung / Deutscher Fussball-Bund. – Munster, 2002. – 289 s.
10. The Future Game – Grassroots / The Football Association. – London, 2010. – 451 p.
11. UEFA Research Grant Programme: Regulations / UEFA Youth and Amateur Football Committee. – Nyon : Switzerland, 2014. – 7 p.
12. Vargas F. S. Planificación a Largo Plazo en los Deportes Colectivos : Curso sobre Entrenamiento Deportivo en la Infancia y la Adolescencia / F. S. Vargas // Escuela Canaria del Deporte. Dirección : General de Deportes del Gobierno de Canarias, 1998. – 29 p.
13. Wein H. Futbol a la medida del nino / H. Wein. – Gradagymnos, 2004. – Vol.1–2.

Анотації

Підготовка спортивного резерву для професійного футболу в усі часи не викликала сумніву. Про це свідчить значна кількість досліджень із цієї проблематики. Мета статті – здійснити порівняльний аналіз вітчизняних і закордонних наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення спортивної майстерності юних футболістів. Проведено ретроспективний аналіз дисертацій та сучасних наукових робіт у галузі дитячого футболу. Установлено відмінності в напрямках наукових досліджень і підходах до формування ефективної системи підготовки кваліфікованої молоді. Визначено способи вдосконалення спортивної майстерності юних футболістів в Україні.

Ключові слова: наукові дослідження, спортивна майстерність, багаторічна підготовка, юні футболісти.

Валерій Николаенко. Аналіз наукових досліджень по проблемі совершенствования спортивного мастерства юных футболістів. *Подготовка спортивного резерва для профессионального футбола во все времена не вызывала сомнения. Об этом свидетельствует значительное количество исследований, посвященных данной проблематике. Цель работы – осуществить сравнительный анализ отечественных и зарубежных научных исследований, направленных на совершенствование спортивного мастерства юных футболістів. Проведен ретроспективный анализ диссертаций и современных научных работ в области детского футбола. Установлены различия в направлениях научных исследований и подходах к формированию эффективной системы подготовки квалифицированной молодежи. Определены пути совершенствования спортивного мастерства юных футболістів в Украине.*

Ключевые слова: научные исследования, спортивное мастерство, многолетняя подготовка, юные футболісты.

Valeriy Nikolayenko. Analysis of Scientific Studies on the Problem of Sports Mastery Improvement of Young Football Players. *Preparation of sports reserve for professional football at all times didn't cause any doubts. This is proved by significant number of studies on this topic. The objective: to conduct comparative analysis of native and foreign scientific studies aimed at sports mastery improvement of young football players. A retrospective analysis of these and advanced scientific works in the field of children's football was conducted. It was established differences in areas of scientific studies and approaches towards formation of the effective system of preparation of qualified youth. It was defined the ways of improvement of sports mastery of young football players in Ukraine.*

Key words: scientific research, sports mastery, perennial preparation, young football players.